

Karl Berglund & Ann Steiner

Litteratursociologi i nytt ljus

En inledande översikt

Vad är egentligen litteratursociologi år 2024? Under lång tid har begreppet för många litteraturforskare känts hopplöst föråldrat – som en rest från en svunnen tid, fjärran de senaste teoretiska perspektiven och den aktuella internationella forskningsfronten. Samtidigt har litteraturforskningen i ett större perspektiv långsamt men obevekligt rört sig i en samhällsorienterad riktning. Få studerar idag litteratur enbart som text, som kontextlösa estetiska objekt. Litteraturredaktiken och barn- och ungdomslitteraturforskningen blomstrar liksom olika typer av maktkritiska samhällsperspektiv på litteratur (feministiska, queerteoretiska, postkoloniala, och så vidare). Forskningen om litteratur och medier har blivit allt mer central i takt med att ljudböcker, e-böcker, fan fiction och andra slags digitala läs- och skrivpraktiker har blivit vanliga inslag i litteraturens värld. Läsforskningen har fått en ny boom, där en inriktning är läsarna i det digitala litteratursamhället. Populärlitteraturforskningen har gått från en marginaliserad plats inom litteraturämnet till allt större acceptans och nya angreppsvinklar.

Wendy Griswolds välkända liknelse av litteratursociologin vid en amöba eller James English påpekande att litteratursociologin befinner sig ”överallt och ingenstans” verkar på ett plan fortfarande stämma. Litteratursociologisk

forskning blomstrar, men få kallar sin forskning för litteratursociologi – det är ett fält utan institutionaliserade centrum.¹

På senare tid har dock något hänt. I *The Digital Literary Sphere* (2018) kallar Simone Murray litteratursociologin för ”this recently reenergized research area”, och 2023 pekar hon i en artikel om litteraturvetenskap och digitala humaniora ut litteratursociologin som det potentiellt viktigaste området för utveckling.² Digitalisering och fjärrläsning har lett till ett uppsving för kvantitativ litteraturforskning och på senare år har forskare som Ted Underwood, Andrew Goldstone och Richard Jean So poängterat nödvändigheten i att koppla detta till sociologiska perspektiv.³ Gisèle Sapiros franska översikt *The Sociology of Literature* översattes till engelska 2023 och blev en tydlig markering av ett levande fält.⁴ Engelskspråkiga litteraturvetare tycks på bredare front börjat intressera sig för litteratursociologi (*sociology of literature, literary sociology*) igen, snarare än *book history*, som sedan termens etablering på 1980-talet internationellt varit den gängse termen för forskning kring bokens samhälle. Och då inte bara vad gäller själva forskningsfrågorna utan specifikt litteratursociologi som fält, begrepp och genomsyrande perspektiv. Varför?

I en dubbelrecension av två på olika sätt litteratursociologiskt inriktade böcker utgivna 2023 ger Lee Konstantinou två svar.⁵ Dels har vad som brukar kallas för *The New Institutionalism* och särskilt Mark McGurls *The Program Era* (2009) – i Norden en ganska okänd bok – visat de strukturella mekanismer som formar den litterära kulturen.⁶ Dels har den tidigare självklara prestige som litteraturämnet haft förändrats. I en tid när litteraturen inte längre har samma plats i den kulturella offentligheten eller på universiteten behöver även litteraturvetare göra sig själva relevanta och mer samhällstillvända. Bägge svaren pekar rakt in i litteratursociologin och dess fokus på relationerna mellan litteratur och samhälle.

Denna ”new literary sociology”, som Konstantinou kallar det, beskrivs med en referens till Griswolds amöba som det nya svarta inom amerikansk litteraturvetenskap: ”In the 21st century the sociology of literature has moved from a somewhat niche subfield to one of the most vibrant zones of American literary study. The formless days of amoeba-like, undirected growth that Griswold described back in 1993 have passed.”⁷

Att litteratursociologin plötsligt blivit trendig framstår från en nordisk horisont som både fascinerande yrvaket och oerhört glädjande. Till skillnad från i resten av världen (med Frankrike som möjligt undantag) har vi i Norden haft en obruten och livaktig tradition av litteratursociologi från åtminstone 1960-talet till idag, också i mer eller mindre institutionaliserad form. Det gäller kanske särskilt i en svensk kontext, och förmodligen allra särskilt i en uppsaliensisk. Oavsett gör det att den nordiska litteraturforskningen plötsligt befinner sig i framkant metodiskt och teoretiskt. Här är kopplingen mellan litteraturens utformning och dess bakomliggande institutioner långt ifrån ny. Den lämnades aldrig därhän.

Däremot har den nordiska litteratursociologin inte haft någon samlade arena. I juni 2022 genomfördes ett symposium om litteratursociologi i Skandinavien vid Aarhus universitet, vilket mynnade ut i ett specialnummer i tidskriften *Passage*.⁸ Som en uppföljning anordnade vi en konferens i Uppsala året därpå. På temat ”Nordisk litteratursociologi i nytt ljus”, en blinkning till Lars Furulands klassiska uppsats ”Ljus över landet”, var avsikten att knyta ny forskning till den långa traditionen av nordisk litteratursociologi.⁹ Ambitionen var också att åstadkomma ett mer varaktigt nordiskt forum. Konferensen samlade ett sextiotal forskare från sex länder och blev en uppvisning både i tradition och förnyelse, bredd och spets. Ett urval av dessa presentationer är vad som i omarbetad form utgör bidragen i denna antologi. På den avslutade sessionen föreslog vi också att

etablera Nordisk litteratursociologi (NOLS) som en vartannat år återkommande konferensserie. Planen när detta skrivs är att NOLS 2025 kommer att hållas i Helsingfors och NOLS 2027 i Oslo.

Inledningen till den här antologin har flera syften. För det första vill vi kortfattat beskriva vad vi uppfattar som särskiljande i det litteratursociologiska perspektivet. Vi vill också säga något kort om forskningsinriktningens framväxt och de delvis olika traditionerna som den rymmer. För det andra vill vi redogöra för litteratursociologins centrala fokusområden, med särskilt fokus på metodik och material. Johan Svedjedal har definierat det litteratursociologiska perspektivet som ”att systematiskt studera relationen mellan litteratur och samhälle”.¹⁰ För oss är bägge leden i den här definitionen lika viktiga: litteratursociologisk forskning handlar om att undersöka *relationen* mellan litteratur och samhälle (fältets *vad*) och att göra det på ett *systematiskt* sätt (fältets *hur*). Ambitionen är att teckna en bild som tar hänsyn till de snabba förändringar som både litteratursamhället och litteraturforskningen för närvarande genomgår. Det är väldigt roligt att göra litteratursociologi under 2020-talet eftersom så många gamla sanningar är under omprövning: förlags- och författarekonomi, kvalitets- och populärlitteratur, läsmönster, bokformat, digitalisering, AI, *you name it* – allt är till synes uppe i luften. En snabbt förändrad verklighet kräver även en föränderlig litteratursociologi som är i framkant.

PERSPEKTIV OCH FORSKNING VÄXER FRAM

Bilden av vad litteratursociologi är skiljer sig avsevärt åt mellan en nordamerikansk, brittisk, fransk och tysk kontext, men även i de nordiska länderna har forskningen haft olika inriktning och nyckeltexter. Sedan Robert Escarpit publicerade *Sociologie de la littérature* 1958 har det författats ett stort antal översiktsartiklar och introduktionskapitel,

som kanske säger mest om den tid och den plats de var skrivna på. De starkt nordamerikanskt präglade beskrivningarna av Priscilla Parkhurst Fergusons, Phillipe Desans och Wendy Griswolds i *Critical Inquiry* 1988 och den redan omnämnda amerikanska översikten av James English i *New Literary History* 2010 är mycket annorlunda än Gisèle Sapiros franska *La sociologie de la littérature* (2014), exempelvis.¹¹ I de nordiska länderna har översikter varit ett sätt att etablera litteratursociologin i den nationella miljön: I Sverige har Lars Furulands ”Litteratur och samhälle” från 1970 och Johan Svedjedals ”Det litteratursociologiska perspektivet” från 1997 varit viktiga; i Norge finns tre bidrag i antologin *Litteratursociologiske perspektiv* (2013) som ger sig i kast med att definiera fältet; i Danmark publicerades så sent som 2023 en ansats att sätta litteratursociologin på kartan av Sara Tanderup Linkis och Johanne Gormsen Schmidt.¹²

I de flesta översikterna slås det inledningsvis fast att litteratursociologi inte är något etablerat forskningsområde, utan snarare vad James English har kallat ”a polyglot and rather incoherent set of enterprises”.¹³ Trots att det således knappt är ett begrepp att tala om verkar det råda stor enighet kring vilka perspektiv, teorier och metoder som är att betrakta som litteratursociologisk kanon. Paradoxen att fältet är på samma gång tydligt och vagt är intressant. Kanske, som English föreslår, är det främst en fråga om ett imageproblem, ett dåligt rykte för ett avvikande fält i en tid där närläsningar och teoriskolor har dominerat.¹⁴

Studier av litteratursociologisk karaktär förekom redan under 1800-talet.¹⁵ Men det var i Tyskland under början av 1900-talet som en mer tydligt definierad och starkt marxistiskt präglad forskningsinriktning växte fram. György Lukács publicerade 1916 en undersökning om romanens framväxt och form.¹⁶ Det följdes av ett antal inflytelserika studier från Frankfurtskolan, bland annat Walter Benjamins ”Konstverket i reproduktionsåldern” (1936), Theodor W. Adorno och Max Horkheimers *Upplysningens dialektik* (1947), och i deras anda Jürgen Habermas *Borgerlig offentlighet*

(1962).¹⁷ I Sverige blev Victor Svanbergs socialhistoriskt präglade undersökningar tongivande.¹⁸ I Storbritannien växte det fram en annan typ av marxistiska litteratursociologiska studier inom det som blev Birminghamskolan och så småningom *cultural studies*. Särskilt betydelsefullt för den svenska litteratursociologin var Raymond Williams forskning kring brittisk arbetarklass och litterär kultur i *Culture and Society 1780–1950* (1958) och *Keywords* (1976).¹⁹

Den marxistiska litteratursociologiska forskningen var inte oväntat främst inriktad på klass. Inom fransk historia (Annales-skolan, grundad av Marc Bloch och Lucien Febvre 1929) och sociologi (Robert Escarpit) grundlades parallellt ett intresse för bokens samhälle. År 1958 publicerades både Febvres och Henri-Jean Martins *L'apparition du livre* och Escarpits *Sociologie de la littérature*.²⁰ Därmed etablerades en grundbult inom litteratursociologin: forskning om bokmarknad och bokhistoriska fenomen, det område som Johan Svedjedal kallar ”litteratursamhället”.²¹

I efterföljden av Escarpits forskning fick litteratursociologiska perspektiv ett starkt genomslag, vad Tony Bennett kallar ”the sociology of literature ‘moment’”.²² Flera antologier, temanummer och enskilda studier publicerades och uppmärksammades.²³ Om 1960- och 1970-talen var en storhetstid för litteratursociologin – det var då inriktningen fick en egen avdelning och en professor i Uppsala – fick det efterverkningar under 1980-talet, då exempelvis Rolf Yrlids handbok *Litteraturens villkor* (1984) publicerades och det blev vanligt med kurser i litteratursociologi inom ämnet litteraturvetenskap.²⁴ Lars Furuland, inriktningens första professor, var mån om att litteratursociologin skulle vara en del av litteraturvetenskapen och rymma textanalys, samtidigt som han strävade efter att bredda ämnet genom internationella perspektiv och nya typer av material och metoder.²⁵

Under 1980-talet tillkom nya perspektiv från kultursociologin. Pierre Bourdieu har haft ett mycket stort inflytande, särskilt *La Distinction* (1979) och *Konstens regler*

(1992).²⁶ Begrepp som fält, kapital, habitus och smaksociologi är numera standarduttryck i litteratursociologiskt orienterad forskning. Janice Radways *Reading the Romance* (1984) var den första studie som använde etnografiska metoder för att förstå populärlitteraturens läsare. Hennes betydelse för empiriska studier inom litteraturvetenskap och läsarforskning kan knappast överskattas.²⁷ Wendy Griswold har fungerat som en central och ämnesformerande teoretiker i den amerikanska traditionen.²⁸ John Sutherland har varit viktig för forskningen om bokmarknad, förlag och populärlitteratur.²⁹

Relationen mellan litteratursociologi och litteraturvetenskap har alltid varit både tät och distanserad, präglad av institutionell sammanbindning parad med en strävan från båda håll att särskilja sig från varandra. Relationen till systerämnet bokhistoria är också komplex – eller är de ens att betrakta som olika forskningsområden? Johan Svedjedal menar att bokhistoria kan förstås som litteratursociologi minus textanalys.³⁰ Även om litteratursociologi och bokhistoria på många sätt är överlappande finns det skillnader i forskarnas disciplinära hemhörighet: bokhistoriker kommer i högre utsträckning från historia och religionsvetenskap, litteratursociologer främst från litteraturvetenskap. Det påverkar naturligt nog forskningens fokus.

Under de senaste trettio åren har litteratursociologisk forskning bedrivits utifrån en rad olika utgångspunkter. I Sverige har antologin *Litteratursociologi* (1997, ny rev. uppl. 2012), redigerad av Lars Furuland och Johan Svedjedal, varit avgörande för att etablera forskningsfältets grundtexter och för att förtydliga vad som utgör litteratursociologisk forskning. På andra håll spretar det mer. I ett försök att reda ut hur forskning kring bokens samhälle under 2000-talet ser ut skriver Rachel Noorda och Stevie Marsden mycket om bokhistoria och förlagsstudier, men när de noterar sociologins omfattande inflytande på många studier har de svårt att ringa in betydelsen.³¹ I Tyskland har det under de senaste åren syns ett nyvaknat intresse för att diskutera vad

som är litteratursociologi.³² I Frankrike har Bourdieuinspirerad kultursociologi och studier av det litterära fältet varit fortsatt dominerande.³³ Den engelskspråkiga forskningen har, vid sidan av bokhistoriska studier, ofta varit inriktad på att undersöka samtida bokmarknad och litteraturens villkor av idag. Här har viktiga bidrag gjorts av exempelvis Simone Murray, Claire Squires och John Thompson.³⁴ Också Rita Felskis inflytelserika teorier om läsning och emotioner bör nämnas i det här sammanhanget, även om hon inte gör empirisk forskning och därmed på flera sätt ligger långt från litteratursociologin.³⁵ James English menar att den spretiga bilden beror på att den litteratursociologiska forskningen numera finns överallt och ingenstans, och det ligger nog mycket i den synpunkten.³⁶

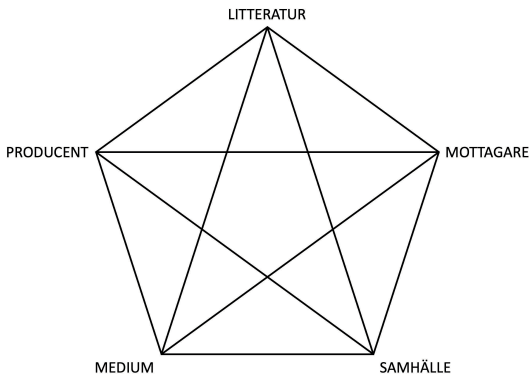
ETT LITTERATURSOCIOLOGISKT PENTAGRAM

Under decenniernas lopp har det konstruerats en rad uppställningar och modeller för att beskriva relationerna mellan böcker, bokförlag, författare, läsare och andra inblandade aktörer. Den internationellt sett mest välkända är tveklöst Robert Darntons modell över bokens ”kommunikationskretslopp” (1982) och Claire Squires och Padmini Ray Murrays uppdatering av densamma för att passa i en digitaliserad samtid (2013).³⁷ Men också i en nordisk kontext har flera inflytelserika modeller fötts: Lars Furulands ”den litterära processen” (1970), Hans Hertels ”litteraturens fem kretslopp” (1996), Johan Svedjedals ”bokmarknadens funktioner” (2000).³⁸ Även om detaljnivå och fokus skiljer dem åt har samtliga stora förtjänster. Vad de också har gemensamt är att de snarare än teorier ska förstås som beskrivningar av litteraturens verklighet. Detta hänger samman med områdets ofta empiriska fokus. Snarare än att formulera hypoteser försöker litteratursociologin ta reda på vilka litteraturens förutsättningar är eller hur de såg ut vid en given plats och tidpunkt.

För att mer principiellt beskriva de viktigaste områdena som litteratursociologisk forskning rör sig inom har vi valt att utgå från Wendy Griswolds så kallade ”kulturdiamant”.³⁹ Den lanserades ursprungligen på 1980-talet, men har sedan dess uppdaterats och förfinats. I sin grundform består den av fyra noder – producent (*creator*), samhälle (*social world*), mottagare (*receiver*) och kulturellt objekt (*cultural object*) – och sex länkar som förbinder samtliga noder med varandra. Centralt är att länkarna är lika viktiga som noderna. Griswold betonar också att diamanten inte ska förstås som en teori eller ens en modell över verkligheten eftersom den inte säger något om hur noderna eller relationerna mellan dem ser ut. Vad den belyser är att dessa noder och deras inbördes relationer har betydelse. Om diamanten placeras i en specifik kontext kan den däremot omvandlas till en modell.⁴⁰

Den stora förtjänsten med Griswolds kulturdiamant är dess enkelhet. Eftersom noderna är generella går diamanten ofta bra att applicera också på mycket olika historiska kontexter och kulturområden. I relation till litteratursociologisk forskning saknas emellertid en central nod: boken som *medium*. Studier av bokens materialitet och vilken roll den spelar för läskultur och litteratursamhälle har alltid haft en central plats inom litteratursociologin. Med senare tids digitalisering har mediefrågorna blivit än mer betydande. Principiellt är det förstås fullt möjligt att inkludera medialitet i diamanten (antingen som en del av länken mellan producent och mottagare, eller som en del av det kulturella objektet). Vi menar dock att det är rimligare att bryta ut litteraturens medialitet till en egen nod, inte minst för att tydligt särskilja litteratur i betydelsen abstrakt verk från läsmedium (i betydelsen textbehållare). Med detta grepp och med specifikt fokus på litteratur istället för kultur i allmänhet får vi vad vi kallar för ”ett litteratursociologiskt pentagram”.

Figur 1. Ett litteratursociologiskt pentagram



Pentagrammet består av fem noder och de sammantaget tio länkar som symboliserar deras inbördes relationer, och det tecknar en översiktsbild av vad litteratursociologisk forskning i praktiken innebär. Även om många studier inom fältet tar en av de fem noderna eller en specifik länk som utgångspunkt är samtidigt relationerna till de övriga svåra att bortse ifrån. Varje nod och länk är alltid en del av den större bilden. Det synliggör också inriktningens särdrag gentemot litteraturvetenskapens mittfåra (som främst intresserar sig för litterära verk), den dokumentorienterade bokhistorien (som främst fokuserar på bokens materialitet) och biblioteks- och informationsvetenskapen (som sällan tar litteraturen i sig i beaktande). Vi har placerat litteraturen överst i figuren eftersom det är där litteratursociologin tar sin början, men de fem noderna är att betrakta som helt likvärdiga. Det aktualiserar ändå de frågor om makt som finns underliggande i pentagrammet och som är centrala (exempelvis maktkamper mellan klasser, genusgrupper, litterära hierarkier och individer på det litterära fältet).

Benämningen ”producent” kan möjligen upplevas som onödigt abstrakt, inte minst eftersom det i litteraturens samhälle finns två mycket tydliga aktörer som ryms inom denna kategori: författare och förlag. Samtidigt finns en poäng i att i figuren bunta samman dem. Att såväl författare

som förlag har avgörande betydelse för hur litterära verk formas och blir till är en vedertagen litteratursociologisk insikt, men likväl något som skiljer sig från ett traditionellt litteraturvetenskapligt synsätt, där författaren i regel ses som ensam upphovsperson. På motsvarande sätt går det att diskutera benämningen ”mottagare” – varför inte kalla det ”läsare” istället? Anledningen är främst att det finns olika sorters mottagare (och mottagande), varav långt ifrån alla är vad som vanligen förknippas med begreppet ”läsare”. Litteraturkritiker och litteraturvetare, exempelvis. Det finns alltså förtjänster i att flera av noderna i pentagrammet rymmer aktörer och företeelser av olika slag, inte minst eftersom en hel del litteratursociologisk forskning handlar om kontakter (och konflikter) inom noderna: mellan författare och förläggare, kritiker och ”vanliga läsare”, tryckta böcker och strömmade ljudböcker, och så vidare.

En annan invändning är att bilden inte låter länkarna mellan noderna framträda lika tydligt som noderna själva. Ett uppenbart exempel är distribution av böcker och bokförsäljning, en viktig del av litteratursamhället. I Darnton-inspirerade modeller har de en framträdande plats, men i pentagrammet representeras de endast av den namnlösa länken mellan producent och mottagare.⁴¹ Här vill vi återigen, och i linje med Griswold, påpeka att länkarna är lika viktiga som noderna. Och även om det inte är utskrivet i grundfiguren är det inget som hindrar att exempelvis bokdistribution lyfts fram ur pentagrammet för en studie om bokhandeln.

Pentagrammet synliggör inte förändring över tid eller utvecklingskurvor, vilket ofta är centrala forskningsfrågor inom fältet. Men ingen figur kan förklara allt och vad man förlorar i detaljnivå vinner man i överskådlighet och applicerbarhet. Pentagrammet fyller också en i grunden annan funktion än andra litteratursociologiska modeller. Där Furland och Darnton (och efterföljare) vill ge en konkret bild av litteratursamhällets aktörer vid en viss historisk tidpunkt, försöker vi istället visa fram de principiella noder och länkar

som litteratursociologisk forskning berör, oavsett tid och plats. I korthet är det ett försök att beskriva vad ”relationen mellan litteratur och samhälle” faktiskt innebär för den litteratursociologiska forskningen. Här finns ett släktskap med Johan Svedjedals tredelade uppdelning av litteratursociologin.⁴² Pentagrammet täcker in dessa områden utan att dela upp dem, vilket har sina poänger då litteratursociologiska studier inte sällan spänner över flera. Det kan användas som ett slags checklista eller diskussionsunderlag, för att säkerställa att inga grundläggande perspektiv eller relationer i litteraturens samhälle saknas.

Låt oss ta ett exempel för att konkretisera pentagrammet ytterligare. Anna Williams *Diktarhjärtat. Lotten von Kræmers litteraturliv* (2022) är på många sätt en klassiskt anlagd författarbiografi, som beskriver författarens liv från barndom till död och eftermäle. Samtidigt är den en brett anlagd litteratursociologisk studie. Naturligt nog kretsar den kring författaren – det är från producentnoden som biografien graviterar. Men samtliga noder och de flesta länkar i pentagrammet berörs. von Kræmers plats i samhället och möjligheter att verka, givet den historiska kontexten, hennes bakgrund och kön, är en viktig utgångspunkt. Likaså det hårda mottagande och stundtals hån som hennes böcker fick i samtiden. Litteraturen – vad hon skrev – relateras i boken till såväl författarens personlighet som till hennes bakgrund, liksom förstås för att förklara varför kritikerna var så skoningslösa. Mediaspekten är kanske vad som berörs minst, men den är ingalunda frånvarande: von Kræmers vilja att se sina böcker i tryckt form och därför själv bekosta utgivningen av dem ägnas ett kapitel. Slutligen gör Williams en analys av författarens eftermäle, främst genom den stora donation som blev till Samfundet De Nio, och hur det kommit att påverka det svenska litteratursamhället in i våra dagar.⁴³

Relaterar vi pentagrammet till större strömningar inom litteratursociologin hamnar olika delar i fokus. Förlagsforskning (*publishing studies*) fokuserar på producentnoden

och dess fyra länkar, läsforskning (*reading studies*) istället på mottagarledet. Ljudboksforskning utgår från noden ”medium” och dess länkar, medan studier av populärlitteratur tar litteraturnoden som startpunkt. Forskning om litterära översättningar rör sig främst inom triangeln producent-mottagare-litteratur, fan fiction-studier likaså, med tillägget medium. Studier av bokförsäljning och biblioteksutlåning startar i triangeln producent-mottagare-samhälle. Forskning om litteraturpolitik, litteraturstöd och förlags- och författarorganisationer utgår primärt från samhällsnoden. Och så vidare. Vad som är centralt för det litteratursociologiska perspektivet är den översiktliga blicken – att hela eller åtminstone stora delar av pentagrammet berörs.

METODER OCH MATERIAL

Pentagrammet är ett verktyg för att visa vad ett litteratursociologiskt perspektiv innebär, men det säger mindre om hur litteratursociologisk forskning görs och vad som beforaskas. Det finns förstås en mängd metoder och material som är användbara. Generellt kan sägas att frågor om metod, material och urval är viktiga, för att inte säga helt centrala. Forskningen som bedrivs är i regel historisk-empirisk snarare än filosofisk-teoretisk, och även om estetiska resonemang om litteratur alls inte är bannlysta behöver de i en litteratursociologisk inramning relateras till de andra noderna i pentagrammet för att bli meningsfullt belysta. Estetiska värderingar av litteratur förstås som en produkt av pentagrammets delar, vilket är en påminnelse om litteratursociologins grundläggande materialistiska perspektiv.

Strävan efter systematik bortom enskilda verk och författarskap gör att litteratursociologisk forskning inte sällan är kvantitativt inriktad och diskuterar urvalsfrågor noggrant. Sådana angreppssätt är sällsynta inom andra delar av litteraturvetenskapen. Med 2000-talets stora digitaliserade

litteraturkorporusar och framväxten av fjärrläsning och datorstödda litteraturanalyser har den kvantitativa litteraturforskningen emellertid fått något av en renässans. Här finns klara släktskap med litteratursociologin vad gäller metod, och delvis också vad gäller forskningsfrågor. Franco Morettis uppfattning att fjärrläsning öppnar för analyser av ”det stora olästa” ekar snarlikt vad Lars Furuland på 1970-talet förde fram som litteratursociologins breddning av det litteraturvetenskapliga forskningsobjektet.⁴⁴ På motsvarande vis går det att förstå James English och Ted Underwoods påpekande att de nya digitala metoderna erbjuder möjligheter att göra litteraturforskning verkligt storskalig på ett sätt som närmar sig samhällsvetenskaperna.⁴⁵ I mångt och mycket liknar det litteratursociologins sätt att inkorporera metoder från andra fält. Samtidigt finns något genuint nytt i dagens digitala metoder och material, inte minst i termer av skala och detaljnivå. Här finns stor potential för litteratursociologin framöver.

Hittills har vi rört oss på en generell och förhållandevis abstrakt nivå. Mer konkret finns en vedertagen uppsättning metoder och material som kan sägas utgöra fältets stomme:

Litteratursociologisk bibliometri. Att analysera bokutgivning och bokflöden av olika slag – bibliometri, i Alan Pritchards ursprungliga mening – har länge varit en grundbult inom den litteratursociologiska forskningen.⁴⁶ Genom att kvantitativt synliggöra hur bokutgivning, bokförsäljning, biblioteksutlåning eller översättningar ser ut och förändras får man en bra översiktsbild över särskilda epoker, aktörer eller litterära genrer. En klassiker på området är 1968 års litteraturutredning, där Hans Olof Johansson och Lars Furuland analyserar den svenska bokutgivningen.⁴⁷

Arkivmaterial och historiska källor. För den historiskt inriktade litteratursociologin är arkiv och andra former av historiska dokument naturligt nog centrala. Området spänner från författararkiv (viktiga för den biografiska forskningen) och

förlagsarkiv (centrala för den förlagshistoriska) till alla sorters arkivmaterial. I *The English Common Reader* (1957) använder Richard D. Altick en imponerande samling av historiska källor – bibliografiska data, men också exempelvis statistik om sociala reformer, ekonomi, utbildning och religion – för att kartlägga läsningens socialhistoria i England under 1800-talet.⁴⁸

Skönlitteratur och litteraturanalyser. Litteraturen som sådan är givetvis ett centralt material, men den kan användas på olika sätt: som socialhistorisk källa, som exempel på estetiska strömningar, genrer eller litterära värderingar i specifika historiska kontexter, eller mer i en författarbiografisk tradition (genom att förklara ”dikt ur liv”).⁴⁹ Litteratursociologin intresserar sig för allt slags litteratur (även om skönlitteraturen dominerar) – inte minst barn- och ungdomslitteratur, populärlitteratur och olika typer av amatör- och brukslitteratur. Metodiskt spänner litteratursociologiska litteraturanalyser från storskaliga kvantitativa innehållsanalyser, datorstödda såväl som manuella, till detaljerade undersökningar av enskilda verk.⁵⁰

Böcker och bokanalyser. Studier av böcker som medium överlappar med såväl bokhistoria som medievetenskap, men är en betydande del av litteratursociologin genom relationerna mellan bokmediets specifika utformning och omgivande läskultur och litteratursamhälle. Här finns också influenser från en textkritisk tradition, som betonar betydelsen av att skilja abstrakta litterära verk från specifika utgåvor från konkreta böcker.⁵¹ Bokmediets betydelser har framhävts allt mer i litteratursociologisk forskning under de senaste decennierna på grund av att digitaliseringens genomslag sätter fokus på läsmediets betydelse på ett annat sätt än tidigare: e-böcker, strömmade ljudböcker och olika former av litteratur publicerad på nätet är exempel där mediet inte sällan har avgörande betydelse för hur litteratur utformas och skrivs liksom för vem som läser och hur.

Sambällsvetenskapliga och etnografiska metoder. Den del av litteratursociologin som studerar nutida förhållanden hämtar många av sina metoder från andra fält. Intervjuer, fokusgrupper, enkäter och fältstudier kan generera en hel del kunskap om litteraturens samhälle som är svår att komma åt genom andra metoder. Sådana angreppssätt är vanligast i studier av läsare – en klassiker på området är Janice Radways ovan nämnda *Reading the Romance* (1984) – men de kan vara användbara i många andra sammanhang. Ett exempel från förlagsforskningen är John Thompsons *Merchants of Culture* (2012) och *Book Wars* (2022), som bägge i princip är helt intervjubaserade.⁵²

Digitala källor och material. Liksom i resten av samhället tar idag en del av läskulturen och de litterära samtalen plats i olika forum på nätet. Detta ger i sin tur upphov till nya material att undersöka för den litteratursociologiska forskningen. Digitala plattformar för läsaresponser och amatörkritik, liksom poster och kommentarer om litteratur och böcker i sociala medier, erbjuder alla rika källmaterial. Ibland kallas aktiviteterna i dessa plattformar med en samlingsterm för *digital social reading*.⁵³ De kan undersökas antingen genom storskaliga dataanalyser eller etnografiska metoder anpassade för kulturyttringar och communitys online, så kallad netnografi.⁵⁴ Även publiceringskulturen på olika digitala plattformar är en intressant källa för att undersöka amatörlitteratur och dess kopplingar till den professionella förlagsvärlden.⁵⁵ Det rör sig om ett brett spektrum texter från poesi i sociala medier, fan fiction eller olika typer av ambitiös egenutgivning. Ytterligare en ingång är digitala användardata från kommersiella aktörer inom litteratursamhället. Ett exempel är Karl Berglunds *Reading Audio Readers* (2024), där han genom strömningsdata från Storytel visar hur människor använder sig av ljudböcker i sin vardag.⁵⁶

Det går förstås även att kombinera flera typer av material och metoder i litteratursociologiska studier. Ofta kan det till och med vara att föredra – bruk av mixade metoder eller olika former av materialtriangulering kan vara krävande, men ofta leda till holistiska perspektiv och genomgripande kunskap. Ett sådant exempel är Clayton Childress *Under the Cover* (2017), där han följer ett enskilt litterärt verk från idé via produktion till mottagande, vilket aktualiserar en rad metoder och material.⁵⁷

LITTERATURSOCIOLOGI FRAMÖVER:

Inledningsvis ställde vi frågan vad litteratursociologi är år 2024. Avsikten med detta kapitel har varit att ge åtminstone *ett* svar på den frågan – för svaret varierar, inte minst över tid. Att fältet konstant förändras är värt att betona, och vi vill här peka på tre områden som vi menar är av särskild betydelse för litteratursociologin framöver.

Metodutveckling och metodblandning. I den här översikten har frågor om metod och material fått relativt stort utrymme. Vi har också hävdat att intresset för systematisk metod och urvalsfrågor är en betydelsefull skiljelinje gentemot litteraturvetenskapens mittfåra. Vi vill betona vikten av att utveckla den litteratursociologiska metodiken liksom att blanda olika sorters metoder och material. För att förnya fältets metodik behöver kunskap lånas från andra fält – så har litteratursociologin alltid gjort. Men lika viktigt är att omvandla metoderna så att de passar med det litteratursociologiska perspektivet. Statistiska metoder hämtade från datavetenskap och digitala humaniora har mycket att bidra med till fältet, inte minst eftersom läskultur och förlagsekonomi i hög grad har blivit integrerade med och beroende av digitala data. För att förstå delar av litteratursamhället som baseras på data behöver litteratursociologin också analysera

samma litteratursamhälle *som* data. Samtidigt kan storskaliga dataanalyser aldrig ge hela bilden av ett fenomen. I det komplexa nätverk som är litteraturens samhälle av idag behöver vi kompletterande perspektiv för att förstå litteraturens verklighet: kvantitativa och kvalitativa, datavetenskapliga och etnografiska, bibliometriska och litterära.

Internationella och komparativa perspektiv. Den litteratursociologiska forskningen finns idag i olika länder och sammanhang, den publiceras i olika tidskrifter och presenteras på olika konferenser. Samtidigt har åtminstone den svenska traditionen varit påfallande nationellt orienterad.⁵⁸ Vissa delar av fältet bör naturligtvis vara fortsatt djupt rotade i svenska arkiv, specifika förhållanden på den svenska bokmarknaden och enskilda författarskap, okända utanför landets gränser. Det betyder dock inte att den litteratursociologiska forskningen som helhet bör vara primärt nationellt strävande. Den svenska och nordiska litteratursociologin har alltid hämtat influenser utifrån, men den har varit sämre på att föra ut sina resultat i världen. Vi menar att det är centralt att forskare från Norden deltar aktivt i de internationella sammanhang där litteratursociologiska perspektiv står i fokus. Lika viktigt är att belysa de likheter och skillnader som finns mellan olika nationella litteratursamhällen. I en tid präglad av globalisering behöver litteratursociologin arbeta aktivt med geografiska komparationer, inte minst för att bli en motkraft mot de dominerande anglosaxiska perspektiven. Att Amazon inte är bokvärldens centrala maktfaktor i en nordisk kontext, exempelvis, kan inte påpekas nog många gånger för forskare från USA och Storbritannien.

I samverkan med det omgivande samhället. Litteratursociologin har av förklarliga skäl en inneboende närhet till det omgivande samhället. Forskare med den inriktningen har ofta anlitats i utredningar, rapporter och forskning kring bokmarknaden.⁵⁹ De har också en lång tradition av att verka i

den utomakademiska offentligheten som föreläsare och skribenter. Att litteratursociologin ofta återopas i offentligheten och uppmärksammas i media är ett tecken på att den fyller viktiga funktioner i samhället. De starka banden till litteratursamhällets aktörer och litteraturpolitiken är ett särdrag som fältet bör värna och som kan stärkas ytterligare. När litteratursociologiska forskningsresultat används utanför akademien får de genomslag och betydelse på riktigt. Vi ser det här som på samma gång principiellt viktigt och närmast naturligt. Litteratursociologi bör inte bara handla om samhället utan också utföras i samverkan med det.

ANTOLOGINS UTFORMNING

Antologin består av ett urval av de forskningspresentationer som hölls vid NOLS 2023, sammantaget fjorton bidrag. Kapitlen pekar åt olika håll vad gäller såväl material och metoder som forskningsfrågor, vilket vittnar om den bredd som den nordiska litteratursociologin av idag har – här finns analytisk statistik och närläsningar, fan fiction och kanoniserade klassiker, historia och samtid, tryckta böcker och digitala litteraturyttringar. Samtidigt hålls de ihop av det sammanfogande kitt som det litteratursociologiska perspektivet innebär.

Efter Johan Svedjedals reflektion över fältet, med utgångspunkt i den långa period när han har varit verksam, har vi valt att strukturera bidragen utifrån noderna i det litteratursociologiska pentagrammet. *Samhälle* representeras av en diskussion om vad ”samhälle” faktiskt kan innebära i litteratursociologisk forskning (Kristina Malmio) och diskurser kring nedläggningar av folkbibliotek (Andreas Hedberg och Erik Vestin). *Producent* samlar analyser av det samtida svenska förlagsfältet (Robbe Vandersmissen & Daan Vandenhoute), Barnbiblioteket Sagas publiceringsstrategier kring sekelskiftet 1900 (Olle Widhe) och Brønderslevs Författarskole för barn (Stefan Kjerkegaard). *Mottagare* spänner

över spädbarns ”läsning” på biblioteksträffar (Sara Andersson) och vanliga läsares uppfattningar om poesi (Thor Magnus Tangerås) till en genusanalys av svensk litteraturkritik (Hanne Willekens & Daan Vandenhoute). I *Litteratur* studeras idealiserade mödrar och medelklassstilltal i samtida bilderböcker (Tuva Haglund & Malin Nauwerck) och låttexter till svensk 1970-talsprogg (Ann-Sofi Ljung Svensson). *Medium*, slutligen, belyser fan fiction-taggar (Camilla Wallin Lämsä), estetik i samtida influerarböcker (Lisa Grahn & Jana Rüegg) och print on demand-bokens födelse (Molly Uhlmann Lindberg).

Antologin täcker förstås bara en liten del av den samtida nordiska litteratursociologin, vilket inte minst de många andra bidragen på NOLS-konferensen vittnade om.

NOTER

- 1 Wendy Griswold, "Recent Moves in the Sociology of Literature", *Annual Review of Sociology*, 19, 1993:1, s. 455–467; James F. English, "Everywhere and Nowhere. The Sociology of Literature After 'the Sociology of Literature'", *New Literary History*, 41, 2010:2, s. v–xxiii.
- 2 Simone Murray, *The Digital Literary Sphere: Reading, Writing, and Selling Books in the Internet Era*, Baltimore 2018; Simone Murray, "Varieties of Digital Literary Studies: Micro, Macro, Meso", *Digital Humanities Quarterly*, 16, 2022:2.
- 3 Ted Underwood, "A Genealogy of Distant Reading", *Digital Humanities Quarterly*, 11, 2017:2; Andrew Goldstone, "The Doxa of Reading", *PMLA*, 2017:3, s. 636–642; Richard Jean So, *Redlining Culture. A Data History of Racial Inequality and Postwar Fiction*, New York 2021.
- 4 Gisèle Sapiro, *The Sociology of Literature*, Stanford 2023 (orig. 2014).
- 5 Lee Konstantinou, "The Sociology of Literature Comes of Age", *The Chronicle of Higher Education*, 23 oktober 2023. De två böcker han recenserar är Dan Sinykins *Big Fiction. How Conglomeration Changed the Publishing Industry and American Literature* (2023) och Alexander Manshels *Writing Backwards. Historical Fiction and the Reshaping of the American Canon* (2023).
- 6 Mark McGurl, *The Program Era. Postwar Fiction and the Rise of Creative Writing*, Cambridge 2009.
- 7 Konstantinou 2023.
- 8 Se *Passage*, vol. 89, under redaktion av Sara Tanderup Linkis, Sarah Mygind och Johanne Gormsen Schmidt.
- 9 Lars Furuland, *Ljus över landet och andra litteratursociologiska uppsatser*, Hedemora 1991.
- 10 Johan Svedjedal, "Det litteratursociologiska perspektivet", i *Litteratursociologi*, red. Johan Svedjedal & Lars Furuland, Lund 1997, s. 68–88, citatet s. 72.
- 11 Priscilla Parkhurst Ferguson, Philippe Desan & Wendy Griswold, "Mirrors, Frames and Demons: Reflections on the Sociology of Literature", *Critical Inquiry*, 14, 1988, s. 421–430, English 2010; Gisèle Sapiro, *La sociologie de la littérature*, Paris 2014.
- 12 Lars Furuland, "Litteratur och samhälle. Om litteratursociologin och dess forskningsfält", i *Litteratursociologi. Texter om litteratur och samhälle*, red. Lars Furuland & Johan Svedjedal, Lund 1997 (orig. 1970), s. 16–49; Svedjedal 1997; *Litteratursociologiske perspektiv*, red. Jofrid Karner Smidt, Tonje Vold & Knut Oterholm, Oslo 2013; Sara Tanderup Linkis & Johanne Gormsen Schmidt, "Hvad er litteratursociologi? Historisk rids og aktuelle debatter", *Passage*, 2023:89, s. 9–27.

- ¹³ English 2010, s. v; även i Parkhurst Ferguson, Desan & Griswold, 1988, s. 421.
- ¹⁴ English 2010, s. vi.
- ¹⁵ Ett franskt exempel är Hippolyte Taines undersökningar av hur litteraturen påverkas av samhälleliga faktorer (Hippolyte Taine, *Histoire de la littérature anglaise*, Paris 1864); ett svenskt är Henrik Schück, vars breda intresse för att vidga litteraturvetenskapen till att inkludera social och kulturell analys är genomgående.
- ¹⁶ György Lukács, *Die Theorie des Romans* publicerades först på tyska 1916 som essä, på engelska som *The Theory of the Novel*, Cambridge, MA 1971.
- ¹⁷ Walter Benjamin, ”Konstverket i reproduktionsåldern” (orig. 1936) i *Litteratursociologi*, red. Lars Furuland och Johan Svedjedal, Lund 1997; Theodor W. Adorno och Max Horkheimer, *Upplysningens dialektik* (orig. 1947) Göteborg 1981; Jürgen Habermas, *Borgerlig offentlighet* (orig. 1962) Lund 1984.
- ¹⁸ Se särskilt Victor Svanberg, *Medelklassrealism*, Stockholm 1980 (orig. 1943–1946). Av betydelse är också att Svanberg profilerade sig mot marxismen, vilket fick betydelse inte minst för den uppsaliensiska litteratursociologin. För skillnader i materialistiska synsätt mellan marxistiska historiematerialister och den materialism som Svanberg och efterföljare företrädde, vad Tomas Forser kallar för ”rationalistisk materialism”, se t.ex. Kurt Aspelin, *Textens dimensioner. Problem och perspektiv i litteraturstudiet*, Stockholm 1975, s. 126–161; Tomas Forser, *Marxism, positivism och litteratur. Om den svenska litteratursociologins framväxt*, Lund 1980, s. 40–43, 59–63; jfr även Svedjedal 1997, s. 77–78.
- ¹⁹ Raymond Williams, *Culture and Society 1780–1950*, London 1958; Raymond Williams, *Keywords. A Vocabulary of Culture and Society*, London 1976.
- ²⁰ Lucien Febvre & Henri-Jean Martin, *L'apparition du livre*, Paris 1958; Robert Escarpit, *Sociologie de la littérature*, Paris 1958.
- ²¹ Svedjedal 1997, s. 74–75
- ²² Tony Bennett, ”Sociology, Aesthetics, Expertise”, *New Literary History*, 41, 2010:2, 253–276, s. 254.
- ²³ Se t.ex. John Hall, *Sociology of Literature*, London 1979; Terry Eagleton, *Criticism & Ideology. A Study in Marxist Literary Theory*, London 1976; även ett temanummer av *International social science journal* (XIX:4, 1967). I en nordisk kontext, se *Litteratursociologi*, red. Karl Erik Rosengren & Jan Thavenius, Stockholm 1970; Peer E. Sørensen, *Elementär litteratursociologi*, Kongerslev 1973.
- ²⁴ Rolf Yrliid, *Litteraturens villkor*, Lund 1984.
- ²⁵ Johan Svedjedal, ”Lars Furuland”, *Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien årsbok*, Stockholm 2011, s. 23.

- ²⁶ Pierre Bourdieu, *La Distinction. Critique sociale du jugement*, Paris, 1979; Pierre Bourdieu, *Konstens regler*, Stehag 2000 (orig. 1992).
- ²⁷ Janice Radway, *Reading the Romance. Women, Patriarchy, and Popular Literature*, Chapel Hill 1984.
- ²⁸ Se t.ex. temanumret ”Sociology of Literature” av *Critical Inquiry*, 14, 1988:3; *Literature and Social Practice*, red. Wendy Griswold, Philippe Desan & Priscilla Pankhurst Ferguson, Chicago 1989; Wendy Griswold, ”Recent Moves in the Sociology of Literature”, *Annual Review of Sociology*, 1993:19, s. 455–467.
- ²⁹ Se t.ex. John Sutherland, *Bestsellers. Popular Fiction of the 1970s*, London 1981; John Sutherland, ”Publishing History. A Hole at the Centre of Literary Sociology”, *Critical Inquiry*, 1988, 14:3, s. 574–589.
- ³⁰ Johan Svedjedal, ”Bokhistoriens paradoxer”, *Sociologi i dag*, 33, 2003:3, s. 93–102. Förgrundsgestalten inom bokhistoria, Robert Darnton, använde tidigare begreppet ”sociology of literature”, men lanserade ”bokhistoria” som ett nytt område i en inflytelserik artikel från 1982. Jfr Robert Darnton, ”Reading, Writing, and Publishing in Eighteenth-Century France: A Case Study in the Sociology of Literature”, *Daedalus*, 1971, s. 214–256; Robert Darnton, ”What is the History of Books?”, *Daedalus*, 1982:3, s. 65–83. Detsamma gäller för övrigt Donald F. McKenzies *Bibliography and the Sociology of Texts*, London 1986, där det inte heller är skillnader mellan fälten utan likheterna som framhålls.
- ³¹ Rachel Noorda & Stevie Marsden, ”Twenty-First Century Book Studies: The State of the Discipline”, *Book History*, 22, 2019, s. 370–397.
- ³² Här kan särskilt Carlos Spoerhases insatser nämnas, se t.ex. temanumret av *Internationales Archiv für Sozialgeschichte der deutschen Literatur*, redigerad av Carlos Spoerhase, Andrea Albrecht & Tilman Venzl, *Literatursoziologie. Frühgeschichte eines Forschungsparadigmas in den ersten Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts*, 2021:46.
- ³³ För en översikt, se t.ex. Sapiro 2023 (orig. 2014).
- ³⁴ Några tongivande studier är: Simone Murray, *The Adaptation Industry. The Cultural Economy of Contemporary Literary Adaptation*, London 2012; Murray 2018; Claire Squires, *Marketing Literature. The Making of Contemporary Writing in Britain*, Basingstoke 2007; John B. Thompson, *Merchants of Culture. The Publishing Business in the Twenty-First Century*, London 2010; och John B. Thompson, *Book Wars. The Digital Revolution in Publishing*, Cambridge 2021.
- ³⁵ Se t.ex. Rita Felski, *Uses of Literature*, Malden 2008; Rita Felski, *Hooked. Art and Attachment*, Chicago 2020.
- ³⁶ English 2010.
- ³⁷ Darnton 1982; Claire Squires & Padmini Ray Murray, ”The Digital Publishing Communications Circuit”, *Book 2.0*, 3, 2013:1.

- 38 Furuland 1997 (orig. 1970); Hans Hertel, *500.000 £, er prisen. Bogen i mediesymbiosens tid*, Stockholm 1996; Johan Svedjedal, *The Literary Web: Literature and Publishing in the Age of Digital Production*, Stockholm 2000, s. 114–132.
- 39 Wendy Griswold, *Cultures and Societies in a Changing World*, 4 uppl., Thousands Oaks 2013, särskilt kap. 1.
- 40 Griswold 2013, se särskilt s. 14–16. För ursprungsdiamanten, se Wendy Griswold, *Renaissance Revivals. City Comedy and Revenge Tragedy in the London Theatre 1576–1980*, Chicago 1986.
- 41 Se exempelvis modellerna i Squires & Ray Murray 2013 samt Karl Berglund & Sara Tanderup Linkis, ”Modelling Subscription-Based Streaming Services for Books”, *Mémoires du livre. Studies in Book Culture*, 13, 2022:1, s. 1–30.
- 42 Svedjedal 1997, s. 72–75.
- 43 Anna Williams, *Diktarhjärtat. Lotten von Kramers litteraturliv*, Stockholm 2022.
- 44 Franco Moretti, ”The Slaughterhouse of Literature”, *Modern Language Quarterly*, 2000:1, s. 207–227; Furuland 1997 (orig. 1970).
- 45 James F. English & Ted Underwood, ”Shifting Scales: Between Literature and Social Science”, *Modern Language Quarterly*, 77, 2016:3, s. 277–295.
- 46 Alan Pritchard, ”Statistical Bibliography or Bibliometrics?”, *Journal of Documentation*, 1969:4, s. 348–349.
- 47 Se t.ex. SOU 1972:80, *En bok om böcker. Litteraturutredningens branschstudier. Separat bilagedel 3 till Litteraturutredningens huvudbetänkande*, 1968 års Litteraturutredning (L68). Ett nyare exempel är Jana Rüeggss studie av översättningar *Förmedla och förlägga. Utgivningen av översättningar från franska, tyska och spanska på svenska förlag 1970–2016*, Uppsala 2023.
- 48 Richard D. Altick, *The English Common Reader: A Social History of the Mass Reading Public 1800–1900*, Chicago 1957.
- 49 Jfr Victor Svanberg, ”Litteraturhistoria och samhällshistoria”, i *Litteratursociologi. Texter om litteratur och samhälle*, red. Lars Furuland & Johan Svedjedal, Lund 1997 (orig. 1946), s. 508–518 (resonemanget på s. 508).
- 50 När det gäller datorstödda litteraturanalyser finns stor överlappning med det framväxande fältet *computational literary studies*. Sådana analyser är dock långt ifrån alltid eller ens primärt litteratursociologiska. Som Andrew Goldstone poängterar gör fjärläsningens fokus på ledet läsning att analyserna inte sällan antar en närmast formalistisk inriktning (Goldstone 2017), och som Katherine Bode påpekar finns ibland tendenser att betrakta litteratur som kontextlös digital rådata, vilket helt bortser från textkritiska perspektiv som publiceringskontext, utgåvor och revideringar (Katherine Bode, *A World of Fiction. Digital Collections and the Future of Literary History*, Ann Arbor 2018, s. 17–36).

- ⁵¹ Se t.ex. Jerome McGann, *The Textual Condition*, Princeton 1991.
- ⁵² Thompson 2012; Thompson 2022.
- ⁵³ Se t.ex. Federico Ponzola, *Digital Social Reading. Sharing Fiction in the Twenty-First Century*, Cambridge, MA 2021; Danielle Fuller & DeNel Rehberg Sedo, *Reading Bestsellers. Recommendation Culture and the Multimodal Reader*, Cambridge 2023.
- ⁵⁴ För ett exempel på det förra, se t.ex. Simone Rebora et al., ”Digital Humanities and Digital Social Reading”, *Digital Scholarship in the Humanities*, 36, 2021, s. 230–250; för det senare, se t.ex. Margaret K. Merga, ”How can Booktok on TikTok inform readers’ advisory services for young people?”, *Library and Information Science Research*, 43, 2021:4, s. 1–10.
- ⁵⁵ Se t.ex. Melanie Ramdarshan Bold, ”The Return of the Social Author. Negotiating Authority and Influence on Wattpad”, *Convergence*, 24, 2018:2, s. 117–136.
- ⁵⁶ Karl Berglund, *Reading Audio Readers. Book Consumption in the Streaming Age*, London 2024.
- ⁵⁷ Clayton Childress, *Under the Cover. The Creation, Production, and Reception of a Novel*, Princeton 2017. Ett svenskt exempel är Torbjörn Forslid, Jon Helgason, Lisbeth Larsson, Christian Lenemark, Anders Ohlsson och Ann Steiner, *Höstens böcker. Litterära värdeförhandlingar 2013*, Stockholm & Göteborg 2015, en studie som använder ett brett spektrum av etnografiska metoder i kombination med litteratursociologiska perspektiv på bokens samhälle och litteraturvetenskaplig textanalys.
- ⁵⁸ Se Karl Berglund, ”Ett halvt sekel litteratursociologi. En kvantitativ genomgång av skriftserien Skrifter utgivna av Avdelningen för litteratursociologi vid Litteraturvetenskapliga institutionen i Uppsala 1967–2015”, i *Spänning och nyfikenhet. Festskrift till Johan Svedjedal*, red. Gunnell Furuland et al., Möklinta 2016, s. 482–499, om den nationella orienteringen s. 488–489.
- ⁵⁹ För exempel ur en svensk kontext under de senaste dryga tio åren, se flera av bidragen i *Läsarnas marknad, marknadens läsare – en forskningsantologi*, red. Ulla Carlsson & Jenny Johannisson, SOU 2012:10, Stockholm 2012; Andreas Hedberg, *Svensk litteratur spridning i världen*, Stockholm 2019; Anna Nordlund & Johan Svedjedal, *Läsandets årsringar. Rapport och reflektioner om läsningens aktuella tillstånd i Sverige*, Stockholm 2020; Ann Steiner & Karl Berglund, *Barnlitterära strömningar. Om ljudböcker för barn*, Stockholm 2022; Jerry Määttä, Ann Steiner & Karl Berglund, *Skilda världar. Kvalitetslitteraturens villkor i Sverige idag*, Stockholm 2022.